

HONORE INVICEM PRÆVENIENTES. — *Invicem*, scilicet parus, impares etiam, cum hoc charitas exigit, vel cum hoc necesse est, ac ad aversionem tollendam inter Superiorem et subditum : aut certe cum ad hoc superiorem excellens humilitatis impellit. Est enim hic heroicus actus humilitatis, qui ordinarie non est præcepti, sed consilii. Non enim ait Apostolus, Honorem debitum reddentes, sed, « Honore invicem prævenientes, » ut scilicet Christiani instar Christi, quo majores sunt, eo magis se demittant, et aliis submittant, eisque primas deferant in incessu, in mensa, in consessu alisque rebus omnibus. Ut hoc exterius fiat, oportet interius facere id quod monet Apostolus, *Philip. ii, 3*, dicens : « Superiores sibi invicem arbitantes. » Qua de re plura ibi dicenda sunt.

11. SOLICITUDINE NON PIGRI. — *q. d.* Non tantum honore, sed et favore, officio, ope, cura invicem præveniamus, idque non pigre, sed sedulo. Græce enim est *σπουδή*, id est studio, diligentia, scilicet invicem juvandi (!), ne sitis pigri. Contra hoc peccant, qui opem præstant, sed seram, cum proximi vel malo suo liberatus est, vel desperatus, ut juvari non possit.

SPIRITU FERVENTES. — « Spiritu, » id est charitate, vel Spiritu Sancto, quasi igne; vel simpliciter, « spiritu, » hoc est, impetu quodam animi successu, fervemus ad faciendum officium : sic enim erimus sollicitudine non pigri.

Nota: Loquitur Apostolus de fervore, non tantum ad benefaciendum proximo; sed ad omne virtutis officium. Est enim hæc ejus indefinita et generalis sententia : et dilectio sive charitas (a qua hæc omnia aliquo modo pendent) dicitur et imperat, ut ferveamus non tantum in charitatis, sed etiam in aliarum virtutum officiis omnibus.

In tribus consistit hic fervor, ait S. Basilius in *Regulis breviorib.*, resp. 239 : *Primo*, ut in ea re quam agimus, sit tota animi intentio; *secundo*, ut ad sit inexplacabilis cupiditas bene operandi; *tertio*, ut accedat assiduitas et continuatio, qua nullum charitatis erga proximum aut virtutis officium recusemus. Sicut enim olla quæ fervet, non quiescit, sed semper bullit, in altum se erigit, atque ignitas bullas et vapores sursum ejaculatur : ita charitas otilosa esse non debet, nec potest, sed oportet ut continuo ad majora semper proficiat et exalat, atque per sinceram intentionem, *orationem*, desideria ac zemitus, quasi vapores, ad *trium ascendat*. Opponitur hic fervor tepori, de quo *Apostolus in, 45*.

S. Bernardus, serm. 6 De *Ascensione*, hominem spiritu ferventem sic describit : « Advertere potes in omnibus fere religiosis congregationibus viros repletos consolatione, superabundantes gaudio, jucundos, semper hilares, ferventes spiritu, nocte dieque meditantes in lege Domini, crebro suspi-

(A) Sed potius, officia expletendi.

Submissio ad Apostolum commendat.

Vers. 11. Sedulitas.

Apostolus in omni favore ad omne opus bonum.

Fervor sit in tribus.

Descriptio hominis spiritu ferventis.

cientis in cœlum, et puras manus in oratione lavantes, sollicitos observatores conscientia et devotos sectatores bonorum operum; quibus amabilis disciplina, labor manuum delectabilis, et universa denique conversationis hujus austeritas refrigerium videatur. »

Deinde, ut ex hoc quasi simulacro ferventis hominis tepidus cognoscatur, descriptionem ejus pidi subjungit in hunc modum : « Contra sane, inquit, invenire est homines, *primo*, pusillanimes et remissos; *secundo*, deficientes sub onere; *tertio*, virga et calcaribus indigentes; *quarto*, quorum remissa lætitia, pusillanimitas tristitia est; *quinto*, quorum brevis et rara compunctio; *sexto*, animalis cogitatio; *septimo*, tepida conversatio; *octavo*, obedientia sine devotione; *nono*, sermo sine circumspeditione; *decimo*, quorum oratio sine cordis intentione; *undecimo*, lectio sine (sui nempe) edificatione; *duodecimo*, quos vix gehennæ metus inhibet; *decimo tertio*, vix pudor cohibet; *decimo quarto*, vix ratio frænat; *decimo quinto*, vix disciplina coeret. »

Audi Rufinum, lib. III in *Vitis Patr.*, num. 204 : « Quidam senex, inquit, dixit : Sicut ad succensam ollam muscæ non appropinquant; si vero tepida fuerit, insident in ea, et faciunt vermes : ita et monachum succensum igne divini amoris fugiunt demones; tepidum vero illudant et insequantur. »

DOMINO SERVIENTES. — Ambrosius et Erasmus legunt, *κατὰ*, id est *tempori servientes, q. d.* Ne fervor vester sit importunus, sed modesto et honesto suo tempore fidem et charitatem promove. Sic Pittacus dixit : *γίνεσθε κατὰν, nosce tempus*, id est temporis opportunitatem prospice et capta, ne importuno et incongruo tempore quippiam aggrediaris.

Alii sic explicant, « tempori servientes, » *q. d.* Apostolus : Nolite tanta tamque præclara temporis salutiferi opportunitate abuti. Ecce enim nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, quæ Christus in mundum et carnem veniens, gratiam et salutem e celo nobis attulit; sollicite ergo tempore hoc utimini, illud jam habetis, paulo post non habituri. Ergo tempori servit, qui temporis occasione utitur ad bonum, quique diligenter cavet ne nugis aut rebus parum proficuis se occupans, temporis ad serviendum Deo, et ad luera ac præmia in oculis comparanda concessi, iacturam faciat. Verum Syrus, Latina et Græca passim legunt non *κατὰ*, sed *κατὰν*, id est *Domino*, scilicet Christo, non idolis servientes, hoc est servite, etiam in persecutionibus, per novam vitam Christianam, ideoque spiritu fervete, ut præcessit.

12. SPE GAUDENTES. — Tantorum enim bonorum quæ suis fidelibus Deus in cœlo præparavit, exspectatio et spes, ingens parit gaudium, ita ut in quavis etiam gravi tribulatione Christianus gaudeat et exullet. Ita sanctus ille abbas Apollo apud Palladium in *Lausiaca*, cap. LII, cum ai-

Descriptio ad legem.

Vers. 13. Locus contra Novianos in Sanctorum commemoratione in presbiteris, et in Canonibus.

Valde lectio ordinanda.

Vers. 12. Spes futurorum est spes in Deo.

quem e suis tristem ac pusillanimum videret, ut cum ad lætitiæ et gaudium erigeret : « Tristentur, inquit, mundani, tristentur Judæi, tristentur peccatores, qui aliam spem non habent : nos vero, qui tanta spe celestis gloriæ digni habili sumus, quomodo non perpetuo lætābimur? » Hinc Philo spem vocat « gaudium ante gaudium. »

Ita S. Athanasius de S. Antonio scribit, cum semper tam in adversis quam in prosperis lætum fuisse, mentisque lætitiæ prætulisse, atque ex ea agnitus fuisse ab ignotis. « Si quis enim, inquit, ignarus ejus, inter multitudinem monachorum eum videre desiderasset, nullo indicante, cæteris prætermisiss, ad Antonium currebat, et animæ puritatem agnoscebat ex vultu, et per speculum corporis gratiam sanctæ mentis intuebatur : nam semper hilarem faciem gerens, liquido ostendebat se de celestibus cogitare. »

IN TRIBULATIONE PATIENTES. — Tertullianus, lib. V *Contra Marcion.*, cap. XIV, legit *pressuram sustinentes*.

ORATIONI INSTANTES. — *Προσηύχοντες*, hoc est, in oratione assidue perdurantes, vel instantes cum assiduitate; *προκαταρτέον* enim est cum patientia et perseverantia quadam insistere, incumbere, multum esse et assiduum in aliqua re. Quod I *Thessal. v, 17*, dicitur : « Sine intermissione orate. » Et *Lucæ XVIII, 1* : « Quoniam oportet semper orare. »

13. NECESSITATIBUS SANCTORUM COMMUNICANTES. — Ambrosius pro *xyriacis*, id est *necessitatibus*, legit *quidam*, id est *memoris*. Ita quoque legit S. Hilarius, lib. *Contra Constantium*, in fine : « Apostolus, inquit, jubet communicare nos Sanctorum memoris, tu (o Constanti) eas damnare elegisti. » Ita quoque legit Origenes (et ex eo Commentarius Hieronymo ascriptus) duplicemque dat sensum : *Primo*, « memoris Sanctorum communicate, » hoc est, ex recollectione Sanctorum proficite. *Secundo*, memento Sanctorum in solemnibus collectis; quomodo Ecclesia eorum meminit in Canone Misse, cum ait : « Communicantes, et memoriam venerantes imprimis gloriose semperque Virginis Mariæ, sanctorum Apostolorum Petri, Pauli, » etc. Ex qua explicatione Origenis discant Novantes veterem in Ecclesia ritum et morem invocationis et commemorationis Sanctorum in publicis Ecclesiæ precibus.

Verum p. sin Græca, Latina, Syrus, interpretes Græci et Latini, teste Francisco Luca, legunt *xyriacis*, quod S. Hieronymus vertit, *usibus*; Noster, *necessitatibus*, id est *impie Sanctorum*, puta Christianorum, communicate. « Sancti, fratres, discipuli » olim erat nomenclatura Christianorum; quia erant ipsi Deo dedicati, et per baptismum sancti effecti. Urget S. Chrysostomus *τὸ* « communicantes, » id est *communiante*, *q. d.* Communes facite cum Sanctis opes vestras, ut commune cum eis lucrum habeatis, et sitis participes meritorum, patientiæ et coronæ ipsorum.

Vers. 13. Locus contra Novianos in Sanctorum commemoratione in presbiteris, et in Canonibus.

Stabilita Virginitas.

HOSPITALITATEM SECTANTES, — *διδάσκοντες*, id est *persequentes*, scilicet nolentes et recusantes cogendo ad hospitium, uti fecit Abraham. De hospitalitate Christianorum plura dicam *Hebr. XIII, 2*.

14. BENEDICITE PERSEQUENTIBUS VOS, — hoc est, bene precamini, et orate pro eis. Male ergo Erasmus vertit : « Bene loquamini de his qui vos insectantur. » Non est hoc præceptum implere : nimirum, quia docet ipse Deus homini præcipere impossibilia, quod ne tyrannus quidem faceret; sed est consilii, uti et præcedentia, « Orationi instantes; honore invicem prævenientes; spe gaudentes; spiritu ferventes. »

ET NOLITE MALEDICERE. — Græce *μὴ καταρῆθη*, id est, *ne execramini*; et, ut Syrus, *ne imprecamini eis mala*, scilicet ex animo vindictæ cupidus; nam ex zelo justitiæ mala quandoque impiis imprecati sunt Sancti, ut Eliseus, Job et ipse Paulus, *Act. XXV, 3*.

15. GAUDERE (ita legendum cum Bibliis Romanis et Græcis, non *gaudete*). « Gaudere » scilicet oportet; vel potius infinitivus *χαίρειν*, id est *gaudere*, attice ponitur pro imperativo *χαίρετε*, id est *gaudete* cum GAUDENTIBUS. — *q. d.* Ea sit sympathia inter vos, Christiani, ut fratrum bona vel mala æque vos ac illos tangant. Ita S. Basilius, homil. in *Julittam Martyrem* : « Fletum, inquit, nobis cum fletibus; tu enim simul atque videris fratrem, ob eorum que admisisse penitentiam, se proluentem lacrymis, hæc colligeto et condole : ita enim fiet, ut ex alienis malis castiges proprium. Talis erat, qui dicit : Dejectio, sive defectio, animi tenuit me pro peccatoribus relinquendis legem tuam. Flet igitur super peccatum. Peccatum est animæ egritudo, peccatum est mors animæ alioqui immortalis, peccatum luctu et implacabilibus lamentis dignum. Fiebat Paulus inimicus crucis Christi. Fiebat et Jeremias intercessionem pereuntis populi, qui, sane quod lacrymæ suapte natura profuentes non satis essent illi ad planctus magnitudinem, cupide expebat sibi infundi lacrymarum fontem, et extremum solitudinis diversorium, dicens : Et sedabo, et plorabo populum hunc dies multos, eos qui pereunt. Sane istiusmodi luctum ac lacrymas deprecatur Apostoli sententia, et felices astruit. »

Sapide quoque S. Bernardus, serm. De *B. Magdalena* : « Vere, inquit, meliora sunt ubera sponsæ vino isto. Quenam, ais, sunt ista? Procedat in medium Paulus Apostolus, et ubera felici lætæ manantia nobis assignet. Gaudete, inquit, cum gaudentibus, flete cum fletibus. O quam brevi sermone totius religionis depinxit insignem! quam elegantia clausula proposuit pietatem, equitatem statuit, submovit invidiam! His uberibus mater Ecclesiæ lactat proficientes, nutrit perfectos. Gaudete, inquit, cum gaudentibus. Facessat hinc secularis plausus, insaniam, et lætitia mundialis abscedat : quia non est gaudere impiis, di-

Vers. 14

Evangelium de præceptis De

cit Dominus. » Et mox : « Mens enim ab hujus mundi aspergine pure pressequa detersa, et in divina contemplationis acumen totum desiderii sui flens affectum, gaudens gaudet in Domino, et exultat anima sua in Deo sabatari suo. Talis anima minas aspernatur, nescit timorem. spem falsam eludit et omnium scandalorum immunis, in pace in idipsum dormiens requiescit. » Subjicit deinde : « Secunda ad, flere cum flentibus. Numquid Apostolus prescipit flere rerum amissionem, filiorum mortes, morborum instantiam? etc. Absit. Plorandi enim sunt qui taliter plorant. Religiosa enim tristitia aut alienum lugeat peccatum aut proprium. Hæc est manilla compassionis, prior fuit congratulationis. » Et post pauca : « Amator innocentiæ, pacis amicus, patientia cibus, patientibus compatiens, et congaudens gaudentibus, perfectionis metam cursu consummato contingit. » Ergo congaudere et condolere sunt signa perfectionis, imo actus virtutis perfecta.

**Vers. 16.** 16. **INIPSUM INVICEM** (Græcè *ἐκ ἀλλήλων*, id est ad alterutrum) SENTIENTES, — ut scilicet non sint, ait Anselmus, in vobis schismata, sed animo et affectu multo consentiat. Unde Maldonatus in *Notis* *marusc.* sic explicat : « Idipsum sentite, vel sapite in invicem, » id est in vicem consentite, tam iudicio, quam voluntate, vel unus sapiat quæ sapit alter, nec veli videri plus sapere quam ceteri, ut iudicium suum et sententiam cæterorum iudicio et sententiæ præferat superbe. Hic sensus satis est verisimilis et appositus.

**Secunda.** *Secundo*, « idipsum invicem sentite, » hoc est, inquit Chrysostomus, æqualia de te quod de aliis, scilicet, quod homo sis, et Christianis æque ac proximis tuus; ac consequenter non te efferas, licet alio sis ditior et honoratior. Unde Syrus vertit, *quæ sentitis de vobis ipsis, de fratribus vestris sentite.*

**Tertio et** *Tertio* et optime, Origenes sic explicat, *q. d.* Eodem animo inter vos, et erga vos multo sitis affectu, ut quisque quod sibi sentit et sapit, id est quaerit, diligit, curat, vult (hoc enim est Græcum *ἐπιθυμῶντις*), hoc ipsum alteri sapiat, id est quaerat, velit; quod sibi non sapit, id est *non* letet sibi, hoc nec alteri sapiat, id est velit.

Posset etiam sic explicari : « Idipsum invicem sentientes, » *q. d.* Idipsum invicem sentite, ut si proximis gaudeat, sentiat eius gaudium, et cum eo gaudeatis; si fleat, cum eo fleatis; ut *τὸ αὐτὸ ἐπιθυμῶντις*, idem sit quod *ἐπιθυμῶντις*, vel *τὸ αὐτὸ ἐπιθυμῶντις*, id est eandem mentem, eundem sensum habete; mente, animo et sensu consentite. Sed tunc idem diceret Paulus quod dixit vers. præced. : « Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. » Unde prius, quod dixi, est aptius; presertim quia Apostolus, cum solum vult significare et commendare eundem sensum, et affectus consensum, tantum dicere solet, *τὸ αὐτὸ ἐπιθυμῶντις*, idem sapite, vel *τὸ ἐκ ἀλλήλων*, unum idemque

sentientes; hic vero addit *ἐκ ἀλλήλων*, id est in alterutrum idipsum sapite, quod non tantum consensum, sed et benevolentiam et beneficentiam vel in actu, vel in voluntate, desiderio et sollicitudine significat.

Nota : Apostolus a vers. 9 usque ad 12, descripsit qualis debeat esse dilectio Christianorum, a vers. vero 12 hucusque describit quibus rebus dilectio hæc adjuvetur, excitetur et roboretur, nimirum *primo*, spe celestis gloriæ; *secundo*, patientia tribulationum; *tertio*, orationis instantia; *quarto*, bonis operibus elemosynæ, hospitalitatis et dilectionis inimicorum; *quinto*, et maxime sympathia, eodemque sensu et consensu, ut, nimirum quis proximi dolores, bona et mala sua faciat, eaque in se sentiat, quasi unam cum eo habens animam; et hoc est quod de primis Christianis dicitur *Actor. iv. 32* : « Multitudinis credentium erat cor unum, et anima una. »

**NON ALTA** (non elate, de vobis ipsis) SENTIENTES, ut velleis supra alios eminere, ut ambiatis honores. Nota : *Prima* virtus Christianorum Deo beneplacita est charitas, de qua haec tenus egit Apostolus. *Secunda* est humilitas, quæ charitatis debet esse comes et adiutrix. Docet, ergo hic Apostolus charitatem debere esse humile n, sibi que sociare humilitatem, ut sit ambidextra.

Humilitatis itaque, sive charitatis humilis, novem actus recenset : *primum*, non alta sapere; *secundum*, humilibus rebus et personis vilibus delectari; *tertium*, apud se non esse prudentem; *quartum*, nulli malum pro malo reddere; *quintum*, providere bona coram hominibus; *sextum*, pacem cum hominibus colere; *septimum*, se non ulcisci; *octavum*, dare locum hæc; *nonum*, inimicis benefacere.

Simili fere modo Cassianus, lib. IV *Institut. rement.*, cap. xxxix, alia, sed similia humilitatis indicia et officia enumerat : « Humilitas, ait, his indicibus comprobatur : *primo*, si homo in se mortificatas habeat omnes voluntates; *secundo*, si non solum actuum suorum, verum etiam cogitationum nihil suum celaverit seniorum; *tertio*, si nihil suæ discretionis, sed iudicio ejus universa committat, ac monita ejus sitiens libenter auscultet; *quarto*, si in omnibus servet obedientiam, mansuetudinem et patientiam constantiam; *quinto*, si non solum injuriam inferat nulli, sed ne ab alio quidem sibi temerè irrogatum doleat atque tristetur; *sexto*, si nihil agat, nihil præsumat, quod non vel communis regula, vel majorum exhortantur exempla; *septimo*, si omni vilitate contentus sit, et ad omnia se, quæ sibi præbentur, vel ut operarium malum, judicari indignum; *octavo*, si semetipsum cunctis inferiorum non superficie pronuntiet laborum, sed intimo cordis credat affectu; *novo*, si linguam cohibeat, vel non sit clamorosus in voce; *decimo*, si non sit facilis ac promptus in risu. »

*Ab. Anselmus* vero, lib. *De Similit.*, cap. x, hæc

Anso. p. 101. b. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

Dna. Chr. ista. sum. v. r. u. m. a. n. d. a. t. u. m. c. h. a. r. i. t. a. t. i. s. e. t. h. u. m. i. l. i. t. a. t. i. s.

Novem actus humilitatis

Humilitatis indicia et officia

militem ponit in sui contemptu, cuius septem gradus ita describit : « *primus*, inquit, est contemptibilis se esse cognoscere; *secundus*, de hoc dolere; *tertius*, hoc confiteri; *quartus*, hoc aliis persuadere hoc et tempore; *quintus*, patienter sustinere dum id ab aliis dicitur; *sextus*, æquo animo ferre se contemptibiliter tractari; *septimus*, hoc ipsum gratum habere, appetere et amare. » Ex horum contrariis facile est assignare gradus superbie, iisque assignandi sunt retrogrado ordine : sicut enim bonum procedit construendo, ita malum destruendo; id autem quod in constructione est ultimum, in destructione est primum : v. g., in domo construenda proceditur a fundamento ad culmen; in destruenda, a culmine ad fundamentum.

**PRIMUS** ergo gradus superbie est, refrigere et odisse sui contemptum qui opponitur ultimo gradui humilitatis. *Secundus* est, indigne ferre sui contemptum, qui opponitur sexto gradui humilitatis : et ita deinceps retrocedendo. Vide et duodecim gradus humilitatis apud S. Benedictum in *Regula*, cap. vii, qui etiam recensentur apud S. Bernardum, *Appendice II*, pag. 103.

**AUDI** et Climacus, *gradu 23*, cuius titulus est : *De victrice passionum omnium altissima humilitate*; ubi *primo* humilitatem ex variis Patrum sententiis ita describit : Humilitatem alius dicebat esse recte factorem intelligentiam oblivionem. Alius, extremum se omnium magisque peccatis obnoxium putare. Alius, suam imbecillitatem agnoscere. Alius, in irritationibus anticipare proximum, primumque iracundiam solvere. Alius, gratie Dei et misericordie agnitionem. Alius rursum, contriti animi sensum, et voluntatis propriæ abnegationem. Ergo vero cum ineffabilem divitiarum Dei thesaurum esse dico.

*Secundo*, proprietates ejus ita assignat. *Prima* et præcipua est, ignominie suavissima et jucundissima permissio, quam anima, ut morbos suos et peccata maxima sedet atque consumat, supinis manibus expectat et complectitur. *Secundo*, est omnis iracundie victoria. *Tertio*, ut bonis suis nunquam aliquis infideliter credat, jugiterque addiscere desideret. *Quarto*, si cibi hypocrisis appareat, detractio, vel alius serpens occultus, humilitas statim eum ex cordis cavernis in locum adducit et occidit. Denique humilis non increpat, non judicat, non appetit dominari, est mitis, placidus, ad compunctionem facilis, misericors, super omnia autem tranquillus, serenus, obtemperans, freni patiens, hilaris, vigil, impiger, placida animi tranquillitate beatus.

*Tertio*, humilitatis commoda, merita et præmia ita recenset. *Primo*, humilitas est protectio divina, ex qua fit ut recte facta nostra non videamus. *Secundo*, humilitas est vilitatis abyssus, furibus omnibus invidialis. *Tertio*, humilitas est turris fortitudinis a facie inimici. *Quarto*, humilis anima est vallis inter medium montium sita, sine arro-

gantia semper atque immobilis permanens, omniumque frugum parens. *Quinto*, si quem intra paucos annos altissimum videas acquisivisse tranquillitatem, noli hunc existimare aliam, quam hanc beatam celereque viam inivisse. *Sexto*, superbia ex angelis demones fecit, humilitas ex demonibus angelos facit.

*Quarto*, media humilitatem acquirendi hec suggerit : *primo*, considerare peccata præterita; *secundo*, pendere passionem et humilitationem Christi; *tertio*, intueri suos quotidianos defectus, tentationes, morbos et lapsus.

*Quinto*, hos ejus actus et quasi gradus ita promiscue enumerat. *Primo*, suam voluntatem alteri subjicere; qui enim mediet est humilis, voluntatem suam ut decepcionem detestatur, Deique et Dei vicariorum voluntati prompte obtemperat, sequæ Dei curæ fidelissimæ committit, qui per asinum quoque Balaam docuit et direxit. *Secundo*, sui præfidentiam et loquacitatem relegare. *Tertio*, paupertatem colere, et mendiciorum vita vivere. *Quarto*, nobilitatem, sapientiam, virtutes et dotes suas occultare. *Quinto*, scire summa superbia est virtutes que non adsunt, simulare; alia summa humilitas est, culpas que non insunt, confingere. *Sexto*, honores et laudes constanter fugere : hæc omnia B. Climacus pene ad verbum. Ita S. Hieron., teste S. Hieronymo, honorem fugiens et importunitatem, silentium desiderabat et vitam ignobilem; ideoque vagus huc illic semper fugit; ubique tamen ejus sanctitas probebatur per miracula et per eurgemenos.

**SED HUMILIBUS** CONSENTIENTES. — *q. d.* Humilis conditionis hominibus (ita Syrus et Chrysostomus) vos accommodantes, condescendentes et obsecundantes; non autem eos aspernantes, Græcè *τὸ ταναύτως συμπαροῦναι*; *q. d.* Inpeltu quodam simul abrepti et abduci cum humilibus, id est vilibus et abjectis : hi enim sunt *ταναύτως*. Unde Tertullianus, lib. V *Contra Marc.*, cap. xiv, legit, *humilibus assentantes.*

*Secundo*, potest *τὸ ταναύτως* esse neutrum, et opponi altis, *q. d.* Vilia ambitu, non alta; fugite honores, fugite divitum et nobilium commercia; ambite abjectionem, paupertatem, atque plebeiorum et pauperum consortia.

**NOLITE ESS** PRUDENTES APUD VOSMETIPSOS. — *Primo*, Origenes sic explicat : Ne putetis vos esse prudentes.

*Secundo*, Ambrosius, *q. d.* Prudentiam vestram non in vestros tantum, sed in aliorum quoque usus convertite.

*Tertio*, S. Basilus in *Reg. brevior.*, resp. 260, *q. d.* Ne humane prudentie inimitamini, sed divine.

*Quarto*, et plane S. Chrysostomus et Theodoro. *Non doctus, q. d.* Ne putetis vestra consilia vobis sufficere, quasi aliorum consilio non egeatis, ne nimium vestra prudentie et iudicio tribuatis.

**APUD VOSMETIPSOS**, — id est in opinione vestra, in oculis vestris.

Humilis non spernans.

Non doctus Christianum non sibi sufficere.



Qui erat carbonis ignis? Prima positio.

HOC ENIM FACIENS, CARBONES IGNIS CONGERES SUPER CAPUT EIUS. — Primo, Origenes, Chrysostomus; Theodoretus et Eucherius in Quæst. novi Testam., sic explicant, q. d. Si cibus inimicum, hac ratione eum, si persistat nocere, gravioris pœnæ et ignis æterni reum facies. Sed hoc non est ad rem, et hoc intendere esset gravissimum odium. Nisi dicas hoc tantum ab Apostolo quasi sponte sua eventurum dici, ad consolationem justorum patientium persecutionem ab impiis; scilicet quod impii non evadent vindictam Dei, si in malitia persistant, iustis hoc non intendentibus, sed permittentibus.

Unde secundo, simpliciter sic aliqui explicant: «Carbones ignis congeres,» id est rubore suffundes faciem illius, ut tua beneficiata pudefactus et charitate victus cedat, odiumque in amorem convertat. Ita nosler Gasparus Sanchez, in Isaia cap. xiii, num. 13: «Carbones, inquit, ignis congeres super caput ejus, id est faciem ejus ardere facies eo sanguine, quem pudor ad maxillas evocat; non secus atque si supra caput carbones congerisses, qui faciem inflammarent. Quomodo enim ille non pudescat, qui videt tam liberalem atque ingenuum animum a se fuisse offensum, a quo pro injuria tale recepit beneficium?»

Tertio, idem, Isaia xxxv, in fine, alium affert sensum, q. d. «Pro injuriis acceptis beneficia confer in inimicos; tum enim beneficia erunt instar carbonum, quos congeres in inimicos; quia eo modo exsuscitant inimici, cum videant injurias, pro quibus ipsi plagas expectabant, beneficiis compensari. Fert autem omnium linguarum consuetudo, ut quos aut verbis ignominiose, aut operibus dure et inclementer accipimus, eos urere dicamur.»

Quarta et quinta sententia. Carbones ignis in caput hostis congerere, est amore eum ad redimendum in amaro.

Quarto et genuine, idem et S. Hieronymus, ad Hebraeos, Quæst. 1, et S. Augustinus, serm. 168 De Temp. : «Congeres, inquit, super caput inimici, eum cibando carbones ignis,» id est ignitos, non ire, sed charitatis et amoris, qui eum congeres, inflammant ad redamandum. «Nulla major, ait S. Augustinus, tract. De Catechiz. rudibus, est pro vocatio ad amandum, quam provenire amando,» nimirum efficacissimum est philtum, ut ameris amari.

Hosce duos versus mutuatus est Apostolus ex Prov. xvi, 21 et 22, juxta Septuaginta, qui ibi vertunt, τοῦτο γὰρ πῦρ, ἐσθλῶς τοῖς ἐχθροῖς ἐστὶν ἡ ἐλεησὶς αὐτοῦ, id est hoc enim faciens, carbones ignis congeres, vel concervabis, super caput ejus; cum hebr. tantum sit, quia prunas tu accipis, vel incendis super caput ejus. S. Cyprianus, lib. III ad Quirina, legit: «Carbones vivos superfundes in caput ejus.» Significat Sapiens hac phrasi, prunas (id est amorem et beneficia) sic in acervum magnum congerendas, ut earum vis caput hominis, puta hostis, excedat, totusque homo calefiat a pedibus usque ad caput. Si enim prunæ tan-

tum in imo ponantur, non mox totus homo calescit, sed id fiet, si congeratur super caput ejus: a capite enim spiritus, motus, sensus et calor in totum corpus derivatur, q. d. Ciba et pota inimicum, omniaque in eum beneficia congere: ita fiet, ut quasi prunis acervatum appositis, earum vis caput excedat, ipsamque et ex eo totum hominem calefaciat, faciatque ut inimicus, omni inimicitia deposita et velut beneficiorum igne consumpta, totus accendatur in amorem ejus quem prius oderat. Hanc vincendi rationem etiam in Cicerone laudavit Valerius Maximus, lib. IV, II, subjiciens: «Speciosius aliquando injuria beneficiis vincuntur, quam mutui odii perniciosa pensantur.» Ita Jansenius in errorib. xxv. Adde, potius dicit caput, quam manus, vel pedes, quia est sedes sensuum, phantasie, mentis et affectus, v. g. amoris vel odii; unde et facies vel serena et blanda, vel austera et torva, mox anorem vel odium capitis et mentis indicat. Frigus ergo odii in mente et capite, beneficiis quasi carbonibus in caput congestis resolvendum, et in calorem amoris commutandum, apposite dicit et monet.

Denique sicut serpens virus habet in capite, ita et hostis ibidem habet odium; unde Scriptura caput ejus petendum et conterendum docet. Sicut ergo Hercules dicitur hydræ capita resecano non potuisse eam interimere, quia uno resecto, mox renascebatur aliad; sed ea ustulando et torrendo, confecisse hydram: ita et hydra hæc inimicitie tolli nequit gladiis, perimendo inimicos, quia uno caso, mox alii filii vel nepotes succedunt, qui suorum necem ulciscantur. Igne ergo charitatis et carbonibus beneficiorum in caput eorum congestis, ustulanda, suffocanda et comburenda est hæc hydra, hoc frigidum virus invidiæ et inimicitie. Alludit Salomon ad illud patris sui Davidis, Psal. cxix: «Sagittæ potentis acutæ eum carbonibus desolatoris,» q. d. Contra linguam hostilem et dolosam unicuique remedium est verbum Dei, acutum ut sagitta, urens, consumens et desolans hostilitatem et dolam, ut carbo. Ita S. Augustinus ibidem, qui et addit exempla Sanctorum et actus charitatis esse carbones desolatorios terrene et inimicæ cogitationis: et hoc est quod hic dicit Salomon, et ex eo Paulus.

Tropologie, carbones ignis sunt urentes poenitentia gemitus, quibus superbia sanatur ejus, qui dolet se inimicum fuisse hominis, a quo ejus miserie subvenitur. Ita S. Augustinus, lib. III De Doctr. Christ., cap. xvi.

21. NOLI VINCI A MALO. — «A malo,» scilicet ab injuria illata, et consequenter a damone, qui injuriam hanc et injuriantem excitat, ut et suam et tuam pacem, pariter ac conscientiam turbet. Rursus, «noli vinci a malo,» a tua scilicet impotentia; nemo enim leditur et vincitur nisi a seipso, ait S. Chrysostomus; nam, ut ait S. Ambrosius, lib. I Offic., cap. xxxvi: «Vindicare se non est

Oblivio injuria est sedis magnanimitatis. Cesar nihil oblivisci solet nisi injurias.

Morali prædictis faciendis est patientia.

Illustra exempla dicitur esse obli-

actus fortitudinis, sed abjectionis et timiditatis. Vincitur ab inimico, non vincit, qui se vindicat. Nam si lesus ab aliquo doleas, et impatienter agas, te ille vicit: si hilariter sustineas, si benefacias, tu viciisti. Nempe «idcirco quis te ledit (ait Tertullianus, lib. De Patientia) ut doleas; quia fructus ledentis in dolore læsi est. Ergo cum fructum ejus everteris non dolendo, ipse doleat necesse est amissione fructus sui: tunc tu non modo illæsus abibis, sed insuper et adversarii tui frustratione delectatus, et dolore defensus.» Haecque Tertullianus.

Imo Aristoteles, lib. IV Ethicor., cap. III, docet magnanimitatem esse oblivisci injuriarum: «Sicut enim, inquit, debilis stomachi est, cibum duriorum non duris concoquere; ita pusillanimitas est, verbum durius quam non posse sustinere.» Hinc de Julio Cesare ait Cicero, orat. pro Marcello: «Cesar nihil oblivisci solet nisi injurias:» sive hoc dixerit vere Cesarem laudando, sive fide eidem adulando, ait S. Augustinus, epist. 5. Quam longe ab hac virtute abest vulgus hominum, qui (ut dicitur solet B. Thomas Morus) beneficia pulveri, maleficia marmoris insculpunt.

SED VINCE IN BONO MALUM. — id est malefacta beneficiis supra, malitiam vince bonitate, tum ut per maleficium alterius beneficentia tua sit illustrior atque augustinior; tum ut vincas ejus improbitatem beneficiis, ut ex improbo probus et bonus fiat, ex hoste amicus. Porro S. Augustinus in Sententiis, sentent. 247: «Non vinct, ait, in bono malum, qui in superficie bonus est, et in alto malus; opere parcens, corde sæviens; manu mitis, voluntate crudelis.»

Pulchre de hac victoria disserit hic in morali S. Chrysostomus, ubi docet vinci inimicum non talione, sed patientia, contemptu, risu: «In Olympicis, ait, certaminibus diabolo consecratis lex est, malefaciendo vincere; in stadio Christi omnino lex est contraria: hic enim non eum, qui percutit, sed qui percutitur, coronari decrevit est. Illud demum est divina virtutis, illud celeste stadium, illud angelorum theatrum. Si mansuetudinem exhiberemus, essemus omnibus insuperabiles, nec ulla ad nos injuria perveniret. Roga inimicum, an non doleat, an non censeat se victum, cum rideas, cum contemnis ejus injurias?» Vide et Seneam in Sapiente.

Audi Cleobuli, qui unus fuit e septem Græciæ Sapientibus, pium æque ac prudens diligenti præceptum: «Amicum tibi beneficio adjuuge, ut te impensus amet; inimicum vero sic tracta, ut eum tibi aliquando amicum speres. Cautio tamen hic adhibenda erit, ut illorum infamiam, horum vero insidias vitemus.»

Narrat Elianus, lib. XII, quod Phocion innocens et imperator, damnatus ad mortem et ad venenum hauriendum, cum licet illi poculum obtulisset, rogatus a propinquis, quidnam fieri mandaret, responderit: «Mando, inquit, ei

ut obliviscatur potus hujus, quem nunc ab Atheniensibus oblatum bibo.»

Non minus rarum et mirabile fuit exemplum Lycurgi, regis Lacedæmoniorum, qui cum a grege juvene Aleandro oculo orbatus esset, cumque a populo accepisset in suam potestatem, ut ad libitum eundem tractaret et plecteret, nihil gravius in juvenem statuit: imo vero illum honeste instituit, vitia correxit et ad omnem honestatem efformavit; itaque bonis moribus jam præditum in theatrum ad populum produxit, dicens: «En juvenem, quem a vobis injuriam et violentum accepit, jam frugi et popularem vobis restituo.» Auctor est Plutarchus in Vita Lyc., et alii.

Tyrrethæum, Pittaci filium, Cumis faber occiderat. Cumani homicidam vincunt miserunt ad Pittacum, ut de eo supplicium duceret; at ille, cognita causa, dimisit hominem dicens: «Ignoscantia potior est poenitentia,» sentiens utilius esse condonare quam memnisse injuriam et ulcisci.

Antigonus rex dicere solebat, «clementiam plus posse quam violentiam.»

Darius rex invadebat clementia Alexandri Magni, et a diis precabatur, «ut aut superare posset clementia Alexandri; aut, si ipse regno spoliaretur, solus Alexander in Persarum regno imperaret.»

Trajanus amicis culpantibus quod nimis clementis esset, ait: «Talis sum Imperator privatis, quales mihi Imperatori privatos opto.»

Titus Imperator Domitianum fratrem insidias Titus mollement non est ultus, sed his verbis admonuit: «Quid opus te paricidio petere, quod me volente obtenturum est, imo quod jam habes, imperii particeps?»

Thodosius Junior rogatus cur neminem eorum a quibus lædebatur, supplicio afficeret? respondit: «Utinam mihi liceret et mortuos ad vitam revocare!»

Ad privatas injurias oportet principem esse facilem ad ignoscendum, in eos vero qui lædam rempublicam deest esse severum.

Augustus Caesar Cinnae machinanti sibi necem condonavit, atque: «Cinna, tibi iterum vitam do prius hosti, nunc insidiatori ac paricide;» eique consulatum obtulit. Vis exitum? Cinna habuit perpetuo amicum, solus illi fuit hæres. Suetonius in Augusto.

S. Basilius, homil. 41 De Patientia, tria trium illustrium sapientum recenset exempla. Primum: «Probris, inquit, plebeius quidam afflictae Periclem, ille vero ea negligebat: e sane tota die perseverabat, ille quidem conviciando, hic vero nihil pendendo. Deinde cum jam advesperesceret, et ille præ tenebris vix discederet, cum lumine ipsum Pericles domum deduxit, ne ipse inquinaret philosophæ studium. Secundum: Cædebat quidam Soeratem, in ipsam faciem impetu facto; ille vero non obviam ibat, sed permittebat, ut se tem us ille ira expleret, ita ut jam in-

Antigonus. Darius de clementia cum Alexandro conat. Trejanus. Titus. Thodosius Junior. Tiro.

lumesceret et præ plagis saniosa ejus facies esset. Ubi autem ille cedere destitisset, Socrates nil aliud fecisse dicitur, quam quod eum fronti suæ, veluti statum ejusdam opificem, inscripserit, atque ita ultus est hominem. *Tertium* : Euclidi quidam mortem minatus est, ac juravit se eum occisurum; at ille contra juravit, se eum placaturum, ac ne animo in se hostili sit, effecturum.

Egregie vero Christiana illa virgo sanctitate illustris apud D. Taulerum in *Inst.*, cap. XXXI, moribus rogata, quomodo ad tantam sanctitatem pervenisset? respondit : « primo, afflictiones meas nulli nisi Deo quæsta sum, et statim aut consolabar, aut confortabar a Domino; secundo, corde semper fui liberalissimo, et si quando opere non poteram, animo saltem dabam; tertio, iis a quibus læsa fui, beneficium singulare rependi, quod non fecissem, nisi læsa ab eis fuisset. » Ecce hæc

Tri-  
da ad in-  
sionem  
sueti-  
moniam.

est voluntas Dei bona, beneplacens et perfecta, quam a vers. 2 huc usque per singula perscrutam, hinc complat et perficit Apostolus.

Excelluit in hac virtute S. P. N. Ignatius, ut eum compilatorem pecunie suæ Rothomagi ægotantem et ab omnibus desertum, Parisiis advocans, toto triduo nec comedens, nec bibens, adit, elemosinis a se conquisitis juvit, sanitati restituit et in Hispaniam cum litteris commendatitiis misit. Rursum, cum accusatorem suum in Societatem recepit. Notum est cum Cardinales aliosque sibi et Societati invidiosos una visitatione ita immutasse, ut qui antea impugnatores, jam patroni et nutritii ejus essent. Nonne carbonis ignis congestit super capita eorum? Denique in *Formula orandi* præscripsit nobis, ut assidue pro regibus, prelatiis, benefactoribus, ac præsertim pro inimicis Societatis oraremus.

## CAPUT DECIMUM TERTIUM.

### SYNOPSIS CAPITIS.

*A charitate et humilitate transit hic Apostolus ad obedientiam, docetque octo rationibus (quas colligam vers. 1), Christianos magistratibus secularibus debere parere, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.*

*Secundo, vers. 8, urget rursus dilectionem proximi, docetque quod plenitudo legis sit dilectio.*

*Tertio, vers. 11, urget fideles, ut splendente luce Evangelii de somno peccatorum surgant, utque fugientes gulam, libidinem, ambitionem, induantur Dominum Jesum Christum. Quare Apostolus prima parte capituli, videtur non recte componere per obedientiam erga Superiores; in secunda parte, per charitatem erga æquales et inferiores; in tertia, per temperantiam, continentiam et modestiam erga seipsum.*

1. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit : non est enim potestas nisi a Deo : quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. 2. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt : 3. nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa : 4. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time : non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. 5. Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. 6. Ideo enim et tributa præstatis : ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. 7. Reddite ergo omnibus debita : cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. 8. Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis : qui enim diligit proximum, legem implevit. 9. Nam : Non adulterabis : Non occides : Non furaberis : Non falsum testimonium dices : Non concupisces; et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur : Diliges proximum tuum sicut teipsum. 10. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. 11. Et hoc scientes tempus, quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. 12. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamus arma lucis. 13. Sicut in die honeste ambulemus : non in comessionibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitia, non in contentione

et amulatione : 14. sed induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriiis.

1. OMNIS ANIMA (omnis homo) POTESTATIBUS SUBLIMIORIBUS (id est principibus et magistratibus qui potestate regendi et imperandi sunt præditi; ponitur enim abstractum pro concreto, potestatibus hoc est, potestate præditi) SUBDITA SIT, — scilicet iis in rebus in quibus potestas illa sublimior et superior est, habetque jus et jurisdictionem, puta in temporalibus, subdita sit regi et potestati civili, quod proprie hic intendit Apostolus : per potestatem enim, civilem intelligit; in spiritualibus vero subdita sit Prelatis, Episcopis et Pontifici (1).

Nota : Pro potestatibus sublimioribus, Græce est ἑξουσίαι υπερηχολοῦσιν, potestatibus supereminentibus, vel præcellentibus, uti Noster vertit I Petr. II : « Sive regi quasi præcellenti. » Syrus vertit, potestatibus dignitate præditi, id est magistratibus secularibus, qui potestate regendi præditi sunt, sive duces, sive gubernatores, sive Consules, Prætores, etc.

Seculares enim magistratus hic intelligere Apostolum patet, quia his solvuntur tributa et vectigalia, quæ hisce potestatibus solvi jubet ipse, vers. 7. Ita S. Basilius, *De Constitutione monast.*, cap. XXIII.

Nota ex Clemente Alexandrino, lib. IV *Strom.*, et S. Augustino in *Psal. CXVIII*, conc. 31 : Initio Ecclesie, puta tempore Christi et Pauli, rumor erat, per Evangelium politias humanas, regna et republicas seculares everti, ut jam fit ab hæreticis pretenduntibus libertatem Evangelii : unde contrarium docent et studiose inculcant Christiani, cum solvit didrachma, et cum jussit Cæsari reddi ea quæ Cæsaris sunt, et Apostoli, idque ne in odium traheretur Christiana religio, et ne Christiani abuterentur libertate fidei ad omnem malitiam.

Ortus est hic rumor ex secta Judæ et Galilæorum, de qua *Actor. IV*, in fine, qui pro libertate sua tuenda omne dominium Cæsaris et vectigal, etiam morte proposita abnebant, de quo Josephus, lib. XVIII *Antiq.*, 1. Quæ secta diu inter Judæos viguit, adeoque Christus et Apostoli in ejus suspicionem vocati sunt, quia origine erant Galilæi, et rerum novarum præcones. Hos Galilæos secuti sunt Judæi omnes, et de facto Romanis rebellarunt, quod dicerent populum Dei liberum

(1) Sequitur parentesis ad obsequium magistratibus quibusvis, etiam iniquis, prestandum. Quam necessaria fuerit ista admonitio, discimus ex historia. Nam sub imperio Claudii et Neronis, innumeri fuerunt cives, qui horum Imperatorum dominationem exosi, imperium eorum detrectare, resque novas moliri conarentur. Inde factum est, ut Caligula morte violenta, Claudius veneno, et Nero denique non feliciore fato, de medio tollerentur. Et jam antea Judæi, Romæ commorantes, ob tumultum occiditum sub imperio Claudii, ex urbe erant ejeti.

non debere subijci et servire infidelibus Romanis; ideoque a Tito excisi sunt. Hinc etiam eadem calumnia in Christianis, qui origine erant et habebantur Judæi, derivata est : unde Apostoli, ut eam amoliantur, sæpe docent principibus dandum esse honorem et tributum.

Quare octo argumentis probat hic Apostolus, principibus et magistratibus deberi obedientiam, *Primum* est hoc versu : Quia hæc est ordinatio Dei et præceptum divinum.

*Secundum*, vers. 4 : Quia ministri sunt Dei, Dei vices gerunt : iis ergo quasi Dei vicariis reverentia et obedientia prestanda est.

*Tertium*, versu eod. : Quia gladium portant, ut inobedientes plecant.

*Quartum*, vers. 5 : Quia eis parendum est propter conscientiam : hæc enim peccati fiet rea, si inobediens eis sis.

*Quintum*, vers. 2 : Quia Deus iis, qui eis resistunt, minatur damnationem. S. Augustinus in illud *Psalmi CXVIII*, *A verbis tuis formidavit cor meum* : « Habuerunt, ait, principes sua verba : Occido, proseribo, in exilium mitto. Sed hæc non possunt comparari huic : Hic potest corpus et animam mittere in gehennam; ob id a verbis tuis formidavit cor meum. » Jam verbum et præceptum Dei est, ut sub pena damnationis obediamus magistratibus, etiam secularibus.

*Sextum*, vers. 6 : Quia hæc subjectionem et obedientiam indicant tributa, quæ subditi pendunt magistratibus : his enim tributis testantur et profiterentur se eis esse subjectos.

*Septimum*, vers. 8 : Quia charitas Christiana hoc exigit, nimirum, ut omnes quemque pro suo gradu et modo diligamus : pares ut pares amando, superiores ut superiores reverendo eisque obediendo.

*Octavum*, vers. 13 et 14 : Quia lex Christiana arcta est, velat comessionationes et libidines, præcipit omnem disciplinam et sanctionem, ut induamur Dominum Jesum Christum. Multo ergo magis præcipit obedire magistratui et legi civili, quæ civilem honestatem tantum et communem republicæ pacem et concordiam spectat. Hæc enim tuendam esse, ideoque magistratibus obediendum esse, dicitur lex natura et jus Gentium.

His rationibus probat Apostolus et Evangelium et Christianismum regna et magistratus non evertere, sed firmare et stabilire : quia nil regna et principes ita confirmat, ac subditorum bona, Christiana et sancta vita. Adeo, ut etiam nunc principes Japonæ et Indi Gentiles ament Christianos, et suis copiam faciant baptismi et christianismi suscipiendi; quia subditos Christianos, magis quam Ethnicos, faciles et obsequentes, regnaque sua per eos magis firmari, pacari et florere experiuntur.

Octo argu-  
mentis  
confirma-  
tur obe-  
dientia  
principi-  
bus dati  
ta.  
Primum.  
Secundum.  
Tertium.  
Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octavum.

Christi-  
ni subdi-  
ti regum  
etiam  
Ethioco-  
rum re-  
bus sunt.